

محاصره دریایی ایران یا غرق حقوق بین‌الملل؟!

محاصره دریایی مصداق بارز «جنایت جنگی» است

حقوقدانان معتقدند اقدام ایران برای شکستن محاصره دریایی، دفاعی مقدس از کلیت حقوق بین‌الملل در برابر سرکشان و متجاوزان است

رژیم تروریستی امریکا در تازه‌ترین اقدام خلاف تمام قواعد بین‌المللی علیه کشورمان، اقدام به آنچه «محاصره دریایی» می‌نامند کرده و بار دیگر حقوق بین‌الملل را وارد دوران تاریک جدیدی کرده است. این اقدام که برای چندمین بار در خلال مذاکرات صورت گرفت، نقض فاحش منشور ملل متحد، کنوانسیون حقوق دریاها (۱۹۸۲) و مصداق بارز «جنایت جنگی» است.

اقدامات پشت‌سرهم رژیم تروریستی امریکا در نقض تمام قواعد حقوقی و اخلاقی و انسانی، هر چند بار دیگر اداره دنیا با قانون جنگل رانثابت و بی‌فایده بودن آنچه «حقوق بین‌الملل» نامیده می‌شود را یادآور می‌شود، اما طبق همین قواعدی که خود غرب بنا نهاده است ثابت می‌شود، اقدام رژیم امریکا در اعمال محاصره دریایی صرفاً یک تحریم اقتصادی نیست، بلکه تهاجم نظامی به شمار می‌رود.

براساس قطعنامه ۳۳۱۴ مجمع عمومی سازمان ملل متحد (مصوب ۱۹۷۴)، تعریف تجاوز صراحتاً شامل «محاصره بنادر یا سواحل یک دولت از سوی نیروهای مسلح دولتی دیگر» می‌شود؛ بنابراین اقدام رژیم امریکا برای بستن مسیر تردد کشتی‌های تجاری، از نظر حقوقی یک فعل متخلفانه بین‌المللی در بالاترین سطح ممکن است. همچنین در حقوق بین‌الملل کلاسیک و

رژیم تروریستی امریکا در تفسیری مخدوش، آزادی ناپسری را با حق قلدری نظامی اشتباه گرفته است. طبق ماده ۳۹ کنوانسیون، تمامی کشتی‌ها در هنگام عبور ترانزیت موظفند بدون تأخیر عبور کرده و از هرگونه اقدامی که تهدید علیه حاکمیت و امنیت کشور ساحلی (ایران) باشد اجتناب نمایند. حضور ناوهای هواپیمابر و تلاش برای بازرسی کشتی‌های تجاری در دریای سرزمینی ایران، نقض صریح مواد ۱۹ و ۲۵ کنوانسیون مذکور است. ایران براساس اصل تمام حاکمیت، حق دارد هر عبوری را که مخل صلح، نظم و امنیت منطقه باشد، غیرقانونی اعلام کند. از منظر حقوقی، وقتی کشوری رسماً علیه ایران اعلام محاصره می‌کند، عبور نیروهای نظامی آن کشور دیگری بی‌ضرر یا ترانزیت عادی نیست، بلکه این گستاخی یک نفوذ متخاصم تلقی می‌شود که مقابله با آن حق قانونی دولت ساحلی است.

■ به دشمن بگوید سلامت سلاح نیست! محاصره دریایی که مانع از ورود داروهای حیاتی

و تجهیزات پزشکی بشود، طبق ماده ۸ اساسنامه رم (دیوان کیفری بین‌المللی) می‌تواند مصداق «قحطی دادن به غیرنظامیان به عنون روشی جنگ» باشد که یک جنایت جنگی است. علاوه بر این، نشت مواد نفتی ناشی از حملات به مخازن و ایجاد آلودگی‌های گسترده در خلیج فارس، نوعی تروریسم زیستی و کوساید است. امریکا با این‌گونه کردن عاملانه محیط زیست دریایی، حق بر محیط زیست سالم را که اکنون به عنوان یک حق بنیادین بشر شناخته می‌شود، نقض کرده و مسئولیت تمام خسارات زیست‌محیطی برای نسل‌های آینده را بر عهده دارد.

■ دفاع مشروع و حق اقدام متقابل ایران

بر مواجهه با این حجم از نقض قوانین، برپرسش حقوقی این است که ایران حق چه برخوردی دارد؟ پاسخ در ماده ۵۱ منشور ملل متحد نهفته است: «حق ذاتی دفاع مشروع» زمانی که یک محاصره دریایی عمل‌زندگی اقتصادی و امنیت ملی یک کشور را فلج می‌کند، این اقدام به منزله

مورد تعقیب قرار داده و توقیف کند.

با قانون جدید تشدید مجازات جاسوسی و همکاری با دولت‌های متخاصم صورت گرفته است

تقویت ابزارهای حقوقی حفاظت از امنیت ملی

جرم‌انگاری رفتارهایی که می‌تواند به نفوذ یا سوءاستفاده قدرت‌های خارجی منجر شود، علاوه بر نقش کیفری، کارکرد بازدارنده و آگاهی‌بخش نیز دارد.

وقتی قانون مرزهای رفتارهای مجاز و غیرمجاز در ارتباط با دولت‌های متخاصم را مشخص می‌کند، فعالان اقتصادی، نهادها و حتی شهروندان عادی با دقت بیشتری در این حوزه‌ها فعالیت می‌کنند. به همین دلیل، بخشی از اثر این قوانین در افزایش حساسیت عمومی نسبت به تهدیدهای امنیتی قابل مشاهده است.

■ در قانون جدید آیا تقصیر سستگین در حکم همکاری عمدی است؟ یکی از نوآوری‌های کلیدی در قانون تشدید مجازات جاسوسی مصوب ۱۴۰۲، بسط دایره مسئولیت کیفری به حوزه تقصیر سستگین است.

سابق بر این مطابق قواعد عمومی حقوق جزا، جرائم امنیتی عمدتاً نیازمند اثبات قصد خاص (سوءنیت برای ضربه به نظام) بودند، اما در حال حاضر بر اساس مفاد این قانون، چنانچه فرد بی‌نهادی در ارتباطات خارجی با تبادل اطلاعاتی خود مرتکب غفلت یا بی‌احتیاطی فاحشی شود که در حکم

تقصیر سستگین باشد، دیگر نمی‌تواند به بهانه عدم سونیت از مجازات بگریزد. در واقع، قانون‌گذار با اتخاذ رویکردی سخت‌گیرانه، ترک فعل در حفظ

اسرار یا سهل‌انگاری در احراز هویت طرف‌های خارجی را به شرط آن که منجر به دسترسی دولت‌های متخاصم به زیرساخت‌ها یا اطلاعات حیاتی شود، در ردیف همکاری غیرمستقیم قرار

داده است. این تغییر رویکرد نشان می‌دهد که در فضای جنگ‌های نوین و نفوذهای پیچیده، حفاظت از امنیت ملی یک تکلیف مطلق است و کوتاهی از استانداردهای مراقبتی به خودی خود واجد وصف مجرمانه تلقی می‌شود.

در مجموع، قانون تشدید مجازات جاسوسی و همکاری با رژیم صهیونیستی و کشورهای متخاصم را می‌توان بخشی از روند تکامل قوانین امنیتی در ایران دانست. این قانون در کنار مقررات عمومی قانون مجازات اسلامی و دیگر قوانین مرتبط، مجموعه‌ای از ابزارهای حقوقی را برای مقابله با تهدیدهای خارجی در اختیار نظام قضایی قرار می‌دهد. در چنین چارچوبی، قانون فراتر از ابزار مجازات، بخشی از سازوکار حقوقی برای حفاظت از امنیت ملی و منافع عمومی کشور به شمار می‌آید.

■ دفاع پیش‌دستانه: با توجه به سوابق تهاجمی اخیر، ایران حق دارد هرگونه تجمع نظامی متخاصم در مجاورت تنگه را به عنوان تهدید فوری تلقی کرده و بر اساس آرای مستنود در پرونده‌های بین‌المللی (مانند پرونده سکوهای نفتی)، اقدامات پیشگیرانه برای رفع تهدید انجام دهد.

■ مسئولیت کیفری فردی و پیگرد در محاکم بین‌المللی

حقوق بین‌الملل نوین، علاوه بر مسئولیت دولت‌ها، بر مسئولیت کیفری فردی نیز تأکید دارد. دستوردهندگان این محاصره، از فرماندهان تا مقامات رژیم تروریستی امریکا، مرتکب جنایت اساسنامه رم، جنایت تجاوز اکتون قابل پیگرد در سطح بین‌المللی است. همچنین با توجه به شهادت ۲۶ نفر از کادر درمان در حملات اخیر، پرونده‌ای قفلور از جنایات جنگی شکل گرفته است. مراجع حقوقی ایران باید با استفاده از ظرفیت صلاحیت جهانی (Universal Jurisdiction)، احکام بازداشت بین‌المللی برای اعمال این فجایع صادر کنند. علاوه بر این، مستندات تخریب ۳۳۹ مرکز درمانی باید به عنوان ادله غیرقابل‌انکار در شورای حقوق بشر سازمان ملل و سازمان جهانی بهداشت ارائه شود تا لایه حمایتی دیپلماتیک امریکا فرو بریزد.

■ نبرد میان قانون جنگل و حاکمیت قانون

محاصره تنگه هر مز از سوی رژیم امریکا، فراتر از یک رویارویی نظامی، نبردی میان قانون جنگل و حاکمیت قانون است. «طبقه اسپتین» با این بین‌الملل از متجاوزین حقوق قانونی خود را دریافت می‌کند. ایران طبق حقوق بین‌الملل عرفی و مواد ایجاد آلودگی‌های گسترده در خلیج فارس، نوعی تروریسم زیستی و کوساید است. امریکا با این‌گونه کردن عاملانه محیط زیست دریایی، حق بر محیط زیست سالم را که اکنون به عنوان یک حق بنیادین بشر شناخته می‌شود، نقض کرده و مسئولیت تمام خسارات زیست‌محیطی برای نسل‌های

آینده را بر عهده دارد.

■ دفاع مشروع و حق اقدام متقابل ایران
بر مواجهه با این حجم از نقض قوانین، برپرسش حقوقی این است که ایران حق چه برخوردی دارد؟ پاسخ در ماده ۵۱ منشور ملل متحد نهفته است: «حق ذاتی دفاع مشروع» زمانی که یک محاصره دریایی عمل‌زندگی اقتصادی و امنیت ملی یک کشور را فلج می‌کند، این اقدام به منزله

مورد تعقیب قرار داده و توقیف کند.

جرم‌انگاری رفتارهایی که می‌تواند به نفوذ یا سوءاستفاده قدرت‌های خارجی منجر شود، علاوه بر نقش کیفری، کارکرد بازدارنده و آگاهی‌بخش نیز دارد.

وقتی قانون مرزهای رفتارهای مجاز و غیرمجاز در ارتباط با دولت‌های متخاصم را مشخص می‌کند، فعالان اقتصادی، نهادها و حتی شهروندان عادی با دقت بیشتری در این حوزه‌ها فعالیت می‌کنند. به همین دلیل، بخشی از اثر این قوانین در افزایش حساسیت عمومی نسبت به تهدیدهای امنیتی قابل مشاهده است.

■ در قانون جدید آیا تقصیر سستگین در حکم همکاری عمدی است؟ یکی از نوآوری‌های کلیدی در قانون تشدید

مجازات جاسوسی مصوب ۱۴۰۲، بسط دایره مسئولیت کیفری به حوزه تقصیر سستگین است.

سابق بر این مطابق قواعد عمومی حقوق جزا، جرائم امنیتی عمدتاً نیازمند اثبات قصد خاص (سوءنیت برای ضربه به نظام) بودند، اما در حال حاضر بر اساس مفاد این قانون، چنانچه فرد بی‌نهادی در ارتباطات خارجی با تبادل اطلاعاتی خود مرتکب غفلت یا بی‌احتیاطی فاحشی شود که در حکم تقصیر سستگین باشد، دیگر نمی‌تواند به بهانه عدم سونیت از مجازات بگریزد. در واقع، قانون‌گذار با اتخاذ رویکردی سخت‌گیرانه، ترک فعل در حفظ اسرار یا سهل‌انگاری در احراز هویت طرف‌های خارجی را به شرط آن که منجر به دسترسی دولت‌های متخاصم به زیرساخت‌ها یا اطلاعات حیاتی شود، در ردیف همکاری غیرمستقیم قرار داده است. این تغییر رویکرد نشان می‌دهد که در فضای جنگ‌های نوین و نفوذهای پیچیده، حفاظت از امنیت ملی یک تکلیف مطلق است و کوتاهی از استانداردهای مراقبتی به خودی خود واجد وصف مجرمانه تلقی می‌شود.

در مجموع، قانون تشدید مجازات جاسوسی و همکاری با رژیم صهیونیستی و کشورهای متخاصم را می‌توان بخشی از روند تکامل قوانین امنیتی در ایران دانست. این قانون در کنار مقررات عمومی قانون مجازات اسلامی و دیگر قوانین مرتبط، مجموعه‌ای از ابزارهای حقوقی را برای مقابله با تهدیدهای خارجی در اختیار نظام قضایی قرار می‌دهد. در چنین چارچوبی، قانون فراتر از ابزار مجازات، بخشی از سازوکار حقوقی برای حفاظت از امنیت ملی و منافع عمومی کشور

به شمار می‌آید.

حتمّاً برات سؤال شده که

؟ قواعد آبار تمان نشینی چیست و چه الزاماتی دارد؟

در نظام حقوقی کشورمان، مالکیت بر آبار تمان حقی ترکیبی است و صرفاً نمی‌توان تحت عنوان مالکیت تمام حقوق را داشت، چراکه حق مالکیت مطلق به نفع حقوق همسایگی و مصالح عمومی ساختمان محدود می‌شود. بر خلاف املاک ویلایی در آبار تمان نشینی با پدیده‌ای تحت عنوان مالکیت تبعی مواجه هستیم که در آن، اشخاص به تبع مالکیت بر فضای اختصاصی ناگزیر به پذیرش الزامات و تکالیف آمره در بخش‌های مشاع هستند. تصویب قانون تملک آبار تمان‌ها و اصلاحات بعدی آن، تلاشی برای انتظام‌بخشی به این روابط پیچیده بود؛ با این حال ابهامات در تفسیر مرز میان حق استفاده و تجاوز به حقوق دیگران، همچنان یکی از چالش‌برانگیزترین سرفصل‌های دعاوی در شوراهای حل اختلاف و محاکم عمومی است.

؟ مرز پارک مالکیت اختصاصی و مشاع

نخستین و بنیادی‌ترین بحث در حقوق آبار تمان نشینی، تعیین قلمرو تصرفات است. طبق مواد یک تا سه قانون تملک آبار تمان‌ها، مالکیت در این بناها دوگانه است. بخش‌های اختصاصی، همان فضایی است که در سند مالکیت با حدود و نفوذ مشخص قید شده است و مالک حق هرگونه دخل و تصرفی را در آن دارد، مشروط به اینکه به استحکام بنا و حقوق دیگران لطمه نزند (مثل پلکان)، اما بخش‌های مشترک با مشاع، طبق ماده ۲ قانون و آیین‌نامه اجرائی آن، شامل زمین، اسکلت، نمای ساختمان، پشت‌بام، راهروها، پلکان، حیاط و تأسیسات مرکزی (مثل زیر پله) است. براساس قاعده اشاعه، هیچ مالکی نمی‌تواند ادعای مالکیت بر بخشی خاص از مشاعات را داشته باشد. برای مثال، همسایه طبقه اول حق ندارد بخشی از حیاط را محصور کرده و به عنوان باغچه اختصاصی استفاده کند، حتی اگر بقیه همسایگان عملاً به آن دسترسی نداشته باشند. هرگونه تغییر در نقشه یا بهره‌برداری متفاوت از مشاعات، نیازمند اجماع مطلق (اتفاق آرا) است و تصمیمات اکثریت در این یک مورد بر اقلیت حاکم نیست.

؟ ضمانت‌اجراهای پرداخت شارژ ساختمان

هزینه‌های مشترک ساختمان، یک تکلیف قانونی است. طبق ماده ۴ قانون مذکور، پرداخت این هزینه‌ها الزامی است و حتی خالی ماندن واحد، مسقط حق ساختمان برای مطالبه هزینه‌ها نیست. هزینه‌ها به دو دسته تقسیم می‌شوند: هزینه‌هایی که براساس مترآز محاسبه می‌شوند (مانند قبورگونی سقف یا بیمه آتش‌سوزی) و هزینه‌هایی که به‌طور مساوی تقسیم می‌شوند (مانند حق‌الزحمه نگهبان). در صورت استنکاف مالک از پرداخت، قانون‌گذار اهرم‌های قدرتمندی در اختیار مدیر ساختمان قرار داده است. ابتدا باید اظهارنامه رسمی صادر شود. اگر پس از ۱۰ روز بدهی تسویه نشد، مدیر می‌تواند با تکیه بر ماده ۱۰ مکرر، خدمات مشترک آن واحد (مانند آب گرم، شرفاز یا گاز مرکزی) را قطع کند. اگر باز هم نتیجه‌ای حاصل نشد، مدیر می‌تواند به دفتر ثبت اسناد رسمی مراجعه کرده و تقاضای صدور اجرائیه برای توقیف اموال یا مزایده واحد بدهکار را مطرح کند. این مسیر قانونی نشان‌دهنده اهمیت حیاتی استقلال مالی ساختمان از منظر قانون‌گذار است.

؟ حفظ حریم صوتی و جلوگیری از مزاحمت

مزاحمت در همسایگی در قانون ما هم جنبه حقوقی (حقوقی -مدنی) و هم جنبه کیفری دارد. طبق ماده ۶۹۰ قانون مجازات اسلامی، هر اقدامی که آگاهانه منجر به آسیب به دیگران شود، می‌تواند با مجازات حبس یا جریمه همراه باشد. در آبار تمان‌ها، ملاک تشخیص مزاحمت عرف است. انجام تعمیرات برصدا در ساعات استراحت (معمولاً ۲۱ الی ۸ صبح و الی ۱۴ الی ۱۶) مصداق بارز مزاحمت است. در مورد نگهداری حیوانات خانگی، آیین‌نامه اجرائیه صراحتاً نگهداری هرگونه حیوان در مشاعات را ممنوع کرده است. در داخل واحد اختصاصی نیز اگر نگهداری حیوان منجر به ایجاد بوی نامطبوع، سرس و صدای غیرمتعارف یا انتقال بیماری شود، همسایگان می‌توانند به استناد قاعده لاضرر و قوانین بهداشتی علیه مالک طرح دعوا کنند.

؟ معمای پارکینگ از خودروهای مزاحم تا اجاره به بیگانه

پارکینگ همسواره یکی از کانون‌های بحران در ساختمان‌هاست. در نوع پارکینگ داریم: پارکینگ اختصاصی (قید شده در سند) و پارکینگ مشاع (که در صورت وجود فضای اضافه، براساس توافق مالکین استفاده می‌شود). یک باور غلط حقوقی این است که مالک پارکینگ می‌تواند آن را به هر کسی اجاره دهد. در حالی که طبق اصول حقوقی، ورود افراد بیگانه به محیط ساختمان می‌تواند مخل امنیت و آسایش باشد؛ بنابراین اجاره پارکینگ به افرادی خارج از مجتمع بدون رضایت سایرین غیرقانونی است. همچنین، پارک مزاحم (توقف در محلی که مانع تردد دیگران شود) که مورد توافق سایرین نباشد جرم تلقی شده و شاکمی می‌تواند با تأمین دلیل از سوی پلیس، دادخواست رفع مزاحمت و حتی مطالبه خسارت (اجرت‌المثل ایام تصرف) را به دادگاه ارائه دهد.

؟ نوسازی بناهای فرسوده

در ساختمان‌های قدیمی، گاهی اکثریت مالکان قصد نوسازی دارند، اما یک یا چند نفر مخالفت می‌کنند. ماده ۱۳ قانون تملک آبار تمان‌ها، راهکار این بن‌بست است. اگر سه نفر از کارشناسان رسمی دادگستری گواهی دهند که ساختمان فرسوده است و تداوم آن خطر جانی یا مالی دارد، اکثریت مالکان می‌توانند از دادگاه اجاره تخریب و نوسازی بگیرند. در این صورت، اقلیت مخالف ناگزیر به تمکین هستند و حتی در صورت امتناع از تخلیه، دادگاه دستور تخلیه واحد آنها را صادر می‌کند تا حق اکثریت برای داشتن مسکن ایمن ضایع نشود. این ماده یکی از قوی‌ترین سوارده محدودکننده حق مالکیت فردی در حقوق ایران است.

؟ تغییر کاربری از مسکونی به تجاری یا اداری

بعضی از ساکنان شاکمی هستند که همسایه‌شان واحد مسکونی را به دفتر کار یا مطب تبدیل کرده است. طبق تبصره یک ماده ۵۵ قانون شهرداری، استفاده تجاری از واحد مسکونی ممنوع است. با این حال، قانون‌گذار استثنائاتی قائل شده است؛ دایر کردن دفتر و کالت، مطب، دفتر اسناد رسمی، دفتر روزنامه و دفتر مهندسی در واحدهای مسکونی از سوی «ملک» مجاز شمرده شده است، اما نکته ظریف حقوقی این است که این مجوز قانونی به معنای اباحه مطلق نیست. اگر فعالیت این دفاتر به گونه‌ای باشد که رفت‌وآمد بیش از حد، تجمع در راهروها یا سلب امنیت ساکنان را بی‌دری داشته باشد، همسایگان می‌توانند تحت عنوان مزاحمت از ادامه فعالیت آن دفتر در مجتمع جلوگیری کنند.

؟ مسئولیت مدنی در حوادث (نم‌زدگی و سقوط اشیا)

در بحث خسارت‌ها، قانون ما بر مسئولیت ناشی از فعل یا ترک فعل تأکید دارد. اگر نم‌زدگی ناشی از نوسیدگی لوله‌های مشاع باشد، هزینه‌ای شارژ ساختمان پرداخت نمی‌شود. اما اگر ناشی از سهل‌انگاری مالک در بندکشی حمام یا نشت لوله اختصاصی باشد، او مسئول جبران تمام خسارات به واحدهای پایین‌دستی است. همچنین، طبق ماده ۳۳۲ قانون مدنی، مالک یا ساکن مسئول خساراتی است که بر اثر سقوط اشیا (مانند گلدان از بالکن) به علیران یا خودروها وارد می‌شود. این مسئولیت محض است و ادعای بی‌اطلاعی یا اتفاقی بودن حادثه، رافع مسئولیت مدنی نیست.